

CARACTERISTICA CRIMINOLOGICĂ A VICTIMEI INRAȚIUNII

Elena SÎTARI

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul IDEI, Programul Drept, Grupa DP-1707, Chișinău, Moldova.

Rezumat: *Criminologia ca știință independentă studiază actul infracțional, subiecții cărora sunt infractorii și victimele acestora. În acest sens, în cadrul studiului dat ne propunem ca scop primordial analiza victimei infracțiunii și a victimologiei care este știința ce se ocupă cu studierea victimei. Domeniului dat i se acordă o atenție deosebită dat fiind faptul că victimologia ca subramură a criminologiei, este o știință ce a apărut abia după cel de-al Doilea Război Mondial, fiind într-un fel sau altul neglijată de specialiștii în domeniu. Acest subiect este de o importanță majoră deoarece cercetând rolul și comportamentul victimei putem preveni comiterea unei infracțiuni cât și oprirea procesului de victimizare.*

Cuvinte cheie: *victimologie; infracțiune; victimă; parte vătămată; prejudiciu.*

*Responsabilitatea pentru
propria-ți viață se află în alegerile
tale. Victimizarea nu te ajută la
absolut nimic.*

(Marius Simion)

Introducere

În cadrul acestui articol ne propunem un studiu asupra victimei infracțiunii care este subiect al raportului infracțional. Astfel, victimologia este o știință interdisciplinară care derivă din criminologie și are drept scop principal cercetarea particularităților demografice, sociale culturale, psihologice ș. a. ale victimei infracțiunii cât și rolul și comportamentul acesteia. În acest sens Legea cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunii [2] este o sursă legală importantă ce „are ca scop crearea cadrului legal pentru asigurarea unor condiții minime de reabilitare a victimelor infracțiunilor, precum și pentru protecția și asigurarea respectării drepturilor și intereselor legitime ale acestora”.

Noțiunea și istoricul victimologiei criminologice

Studiul fenomenului infracțional presupune nu numai cunoașterea infractorului, ci și celei ce suportă efectele directe ale comiterii infracțiunii, respectiv victimei. Domeniul științific care studiază victimele este victimologia. Termenul victimologie provine de la latinescul victima – ființă vie sacrificată zeului, victimă și grecescul logos – cuvânt, învățătură și, respectiv, se traduce ca „știință despre victimă”. Până în prezent în lume nu există o părere comună despre obiectul și statutul ei în rândul altor științe. [4]

Este surprinzător faptul că nevoia de a studia victima unui act criminal, care acum ne apare ca ceva firesc, a scăpat atenției criminologilor secolelor trecute. Mai întâi în centrul interesului a stat gravitatea actului comis, iar apoi s-a accentuat prezența fizică și psihică a criminalului. Și doar următoarea etapă a constituit-o transferarea atenției specialiștilor asupra victimei. [5]

Ideea dezvoltată de autorul Igor Ciobanu ne duce la gândul că pentru a descoperi și a înțelege motivele unei infracțiuni nu este suficient să cunoaștem doar personalitatea infractorului și motivele acestuia care au dus la efectuarea actului infracțional. Pentru ca victimologia să existe ca știință este necesar de a efectua un studiu profund asupra ambilor actori ai unui act infracțional. Astfel, putem afirma cu precizie că victimologia este o ramură a criminologiei extrem de importantă, dat fiind faptul că aceasta studiază victima infracțiunii, care în cele mai dese cazuri este neglijată, punându-se accent pe persoana care comite infracțiunea.

Importanța existenței victimologiei ca știință se manifestă prin faptul că datorită ei este posibilă nu doar analiza unei infracțiuni comise, dar și depistarea persoanelor care pot deveni în viitor victime ale infracțiunii, iar în unele cazuri poate și prevenirea unei infracțiuni.

La fel e de menționat și faptul că victimologia s-a conturat ca știință și a fost abordate complex problemele legate de cauze ale infracțiunilor, inclusiv personalitatea și comportamentul victimei abia după cel de-al Doilea Război Mondial

Recurgând atât la definițiile oferite de legislator, cât și la cele propuse de criminologi, victimologi, putem trata noțiunea de "victimă" în sensul de orice persoană umană care suferă direct sau indirect consecințele fizice, morale sau materiale ale unei acțiuni sau inacțiuni criminale. [3] Victima, astfel, este persoana lezată fără vreo asumare conștientă a calității sale și a riscului. Totuși, în ultimii ani s-a introdus noțiunea de "victimă activantă", prin care s-a ajuns la concluzia că, direct sau indirect, victima poartă o parte de vină în desfășurarea acțiunilor infracționale. [7]

Derivând din criminologie, victimologia dezvoltă relațiile dintre victimă și agresor, explicând consecințele victimizării, indicând procedeele și metodele de recuperare și prevenire victimogene. Prin acțiunile agresionale, în mod practic, identitatea victimei este stabilită de agresor care urmărește persecutarea victimei. Astfel de cele mai multe ori victima are idei, principii și reguli care contrazic rațiunii și respectiv provoacă actul infracțional.

O idee importantă ce ține de acest subiect este deosebirea între victimă și partea vătămată. Conform art. 58 CPP al RM ” [1] „se consideră victimă orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale”. În același sens, art. 59 CPP al RM arată că „parte vătămată este considerată persoana fizică...căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, conform legii, cu acordul victimei”.

În urma analizei doctrinei propunem următoarea definiție pentru termenul de victimă: ”Victimă este persoana fizică care suportă consecințele unei infracțiuni acestea fiind de ordin fizic (leziuni corporale, boală, moarte, etc), de ordin moral (înjosire, umilire, boli psihice, etc), și material (consecințe care apar în urma impactului factorului uman, natural sau a evenimentelor nenorocite, care pot fi, incendiu, inundație, prăbușirea unei construcții, etc).

Astfel, în urma analizei efectuate concludem că importanța victimologiei constă în faptul că studiază victima și condițiile care au înlesnit transformarea persoanei în victimă, propune soluții pentru înlăturarea acestor consecințe; studiază procesul de transformare a persoanei în victimă; numărul de victime existente la un moment dat pe un anumit teritoriu; studiază personalitatea victimei și propune măsuri de protecție socială, precum și autoprotecție împotriva victimizării.

Caracteristici specifice ale diferitor categorii de victime

• Victimizarea femeii

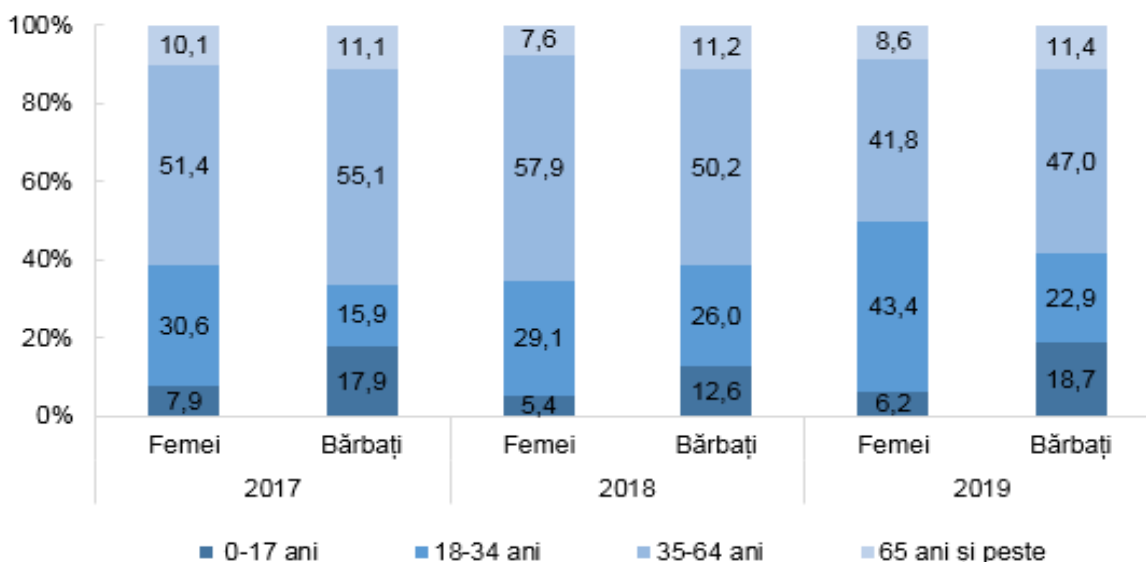
Femeile fac parte din categoria de victime cu cel mai înalt grad de vulnerabilitate victimală, acest lucru fiind dovedit atât de trasăturile fizice cât și morale cu care este înzestrată o femeie. Victimele de sex feminin de obicei sunt stăpânite de sentimentul fricii, atunci când apare un pericol, dat fiind faptul că în general femeilor le sunt caracteristice trasături precum sensibilitatea, finețea, emotivitatea, etc.

Violul și tipurile de relație violator-victimă. Violul ocupă un rol foarte important în cadrul victimologiei dat fiind faptul că numărul de victime ce au avut de suferit în urma acestei infracțiuni este cât se poate de considerabil iar infracțiunea de viol are un grad de pericol social sporit, în unele situații fiind chiar un subiect tabu. Unii sunt de părerea că în cadrul actului infracțional al violului o mare parte de vină o poartă femeia, care prin comportamentul său provoacă infractorul la săvârșirea infracțiunii, dar nu ar trebui să neglijăm faptul că indiferent de gradul de implicare a victimei, dacă se stabilește cu certitudine existența delictului, infractorul este vinovat și trebuie să fie sancționat.

Maltratarea și uciderea soției de către soț este o altă formă de victimizare a femeii cauzele căreia sunt multiple cum ar fi infidelitatea, gelozia, alcoolism, etc. În situația dată la fel se admite

și argumentul că în unele circumstanțe femeia direct sau indirect prin răspunsurile sau atitudinile sale provoacă comportamentul violent al soțului. Astfel atitudinea pasivă a victimei de cele mai multe ori este argumentată de faptul că copii au nevoie de ambii părinți, dificultățile financiare, opinia societății cât și lipsa sprijinului real din partea rudelor, a autorităților și a legii.

Figura 1. Structura victimelor violenței domestice pe vârste și sexe, 2017-2019.

• Victimizarea copilului

Copiii fac parte din categoria de victime cu un grad înalt de vulnerabilitate, acest lucru se datorează lipsei posibilităților fizice și psihice de apărare, capacității reduse de percepție și înțelegere a consecințelor unor acțiuni proprii sau a altora, lipsa experienței, lipsa percepției intențiilor bune și rele ale altora cât și nivelul înalt de credibilitate, sinceritate și puritate a gândurilor și intențiilor.

Bătaia și incestul ca forme de victimizare a copilului. Bătaia este considerată o măsură aplicată de către părinți în scopul sancționării și reeducării copilului. De cele mai dese ori bătaia este aplicată de către tați, mamele fiind mai sensibile datorită legăturii ce o au cu copiii lor. Comportamentul neechilibrat al părinților de cele mai multe ori este cauzat de un mariaj instabil, nașterea nedorită a copilului, copilăria violentă a părinților, tulburări psihice, etc. Incestul este o infracțiune de cele mai dese ori comisă de către tată care întreține relații sexuale cu fiica sa sau de frate care abuzează sexual de soră, cât și celelalte cazuri. Incestul este o formă a violului dat fiind faptul că copilul nu are discernământul necesar pentru a-și da consițământul.

• Victimizarea persoanelor în vârstă

Persoanele în vârstă sunt mai vulnerabile și de cele mai dese ori devin victime ale unor infracțiuni din cauza nivelului redus de atenție, scăderii potențialului energetic, reducerea mobilității, scăderea capacității de concentrare, creșterea sentimentului de insecuritate, etc. *Victimizarea în urma infracțiunilor de furt și tâlhărie.* De cele mai dese ori infracțiunile comise împotriva persoanelor vârstnice sunt motivate de factorul material. În unele situații infractorii cunosc direct sau indirect despre bunurile pe care le posedă victima iar alte ori merg la infracțiune bazându-se pe intuiție. În mediul rural infractorii acționează pe baza presupunerilor că victimele vârstnice au unele economii pentru cheltuielile funerare.

Maltratarea bătrânilor. De obicei infracțiunile din această categorie sunt comise de însuși rudele persoanelor vârstnice care își iau ca angajament grija pentru aceștia. Maltratarea persoanelor vârstnice poate fi înfăptuită în mai multe forme: agresiunea fizică și psihică, depozitarea de bunuri prin minciună și înșelăciune, privarea de hrană, izolarea socială, etc. În unele cazuri bătrânii sunt maltratați de către persoanele care sunt angajate și plătite pentru a avea grijă de aceștia. În cazurile

când copiii își maltratează părinții în vârstă, de cele mai dese ori acest comportament este un răspuns la agresivitatea manifestată cândva de către părinți în raport cu copiii lor.

- **Victimile infracțiunilor de terorism și luare de ostatici**

Terorul apare ca o formă de violență ce contribuie la procesul de victimizare anume prin înspăimântarea oamenilor prin violență. În zilele noastre actele teroriste sunt foarte frecvente, iar de cele mai multe ori la baza acestor izbucniri stau anumite conflicte politice. Groaza și frica la care sunt supuși membrii societății este determinate de actele teroriste care astăzi sunt mai periculoase datorită evoluției tehnice astfel: exploziile, asasinarea și luarea de ostatici formează un lanț care devine un fenomen complex.

Pentru teroriști victima reprezintă doar un obiect prin care acesta își atinge scopurile propuse, persoana victimei fiind indiferentă teroristului. De cele mai dese ori victime ale actelor teroriste pot deveni oamenii influenți, politicieni, diplomați, lideri economici, conducători ai statelor, fiindcă după cum am menționat actul terorist în sine reprezintă o formă de constrângere aplicată de subiecții unei lupte politice.

Concluzie

Victimizarea este un proces ce a luat naștere din fenomenul bine cunoscut criminalitate. Putem spune că cu toții suntem victimizați de criminalitatea epocii noastre. Cruzimea timpurilor în care am ajuns ne arată că criminalitate ca fenomen și proces este în continua creștere ceea ce sporește și creșterea numărului de victime, astfel apărând necesitate studierii victimologiei ca știință. În cadrul acestui articol am efectuat o analiză asupra caracteristicilor diferitor tipuri de categorii de victime care la etapa actuală putem spune că sunt cele mai frecvent întâlnite, astfel concludem că victimă poate deveni orice persoană.

Astfel, în urma analizei efectuate în cadrul acestui articol putem concluziona cu faptul că importanța victimologiei constă în faptul că studiază victim și condițiile care au contribuit la transformarea persoanei în victimă, propune soluții pentru înlăturarea acestor consecințe, numărul de victime existente la un moment dat pe un anumit teritoriu și propune măsuri de protecție social, precum și autoprotecție împotriva victimizării.

Mulțumiri: Aș dori să aduc sincere mulțumiri titularului cursului de Criminologie, conf. univ. dr. Ursu Viorica, cât și conducătorului seminarelor Chiriac Natalia. Menționez, că doar datorită eforturilor depuse de aceste multstimulate doamne a fost posibilă realizarea acestui articol.

Referințe

1. Codul de Procedură Penală, Nr. 122 din 14.03.2003. Publicat la 05.11.2001 în Monitorul Oficial Nr. 248-251. Data intrării în vigoare 12.06.2003.
2. Legea cu privire la reabilitare victimelor infracțiunii Nr.137 din 29.07.2016. Publicat : 09.09.2016 în Monitorul Oficial Nr. 293-305, art Nr : 618. Data intrării in vigoare : 09.03.2017.
3. Dicționar de sociologie. Babel. București. 1993. 669 p.
4. BULAT Irina. *Victimologie și Psihologia Victimei. Cartier Juridic*. Chișinău, 2013. 40 p.
5. CIOBANU Igor. *Criminologie*. Vol. II, Cartdidact. Chișinău. 2007. 254 p.
6. OPREAN Horea. *CRIMINOLOGIE*. Servo-Sat. Arad. 1996. 214 p.